

Tadeusz Lewicki, *Animazione teatrale e teatro ragazzi nell'Italia del XX secolo. Un fenomeno fiorentino nella prassi educativa e culturale*, LAS, Roma 2017, ss. 212.

Autor publikacji jest wieloletnim wykładowcą historii teatru i technik teatralnych na Uniwersytecie Salezjańskim w Rzymie, a także uznanym badaczem teatru edukacyjnego i społecznego na terenie Italii i nie tylko. Jego zainteresowania, zarówno te akademickie, jak i te na polu pracy pedagogiczno-formacyjnej, koncentrują się wokół teatru edukacyjnego.

W swojej nowej książce zajmuje się historią owego szerokiego społecznie, politycznie i kulturalnie ruchu znanego pod nazwą „animacji teatralnej” na terenie Italii XX wieku. Ruch ten stał się inspiracją dla odnowionego teatru w szkole, wszelkich form teatru młodzieżowego, jak i przyczynił się do powstania setek zawodowych grup teatralnych współpracujących ze szkołami i tworzącymi teatr środowiskowy, społecznie zaangażowany. W sposób szczególny podkreśla się tu „złoty okres” tego typu teatru przypadający na lata 70. i 80. ubiegłego stulecia.

Dla polskiego czytelnika może być interesujące podjęcie tematu współpracy pomiędzy osobami spoza środowiska szkolnego (aktorzy, animatorzy teatralni), które wchodzi na teren szkoły, aby tam proponować zajęcia w ramach zespołów edukacji teatralnej w zakresie godzin lekcyjnych. Pozwalała na to autonomia szkolna, która przewiduje zaangażowanie osób spoza grona pedagogicznego danej szkoły. Celem tych projektów było nauczanie ekspresji, rozwijanie zdolności komunikacyjnych, propagowanie teatru. Po pewnym okresie doświadczeń w tym zakresie role te przejmują nauczyciel. Jedną z ważniejszych motywacji przy tym posunięciu była troska o wymiar pedagogiczny osób prowadzących te swoistego rodzaju zajęcia specjalizacyjne.

Autor publikacji opisuje w interesujący sposób nie tylko samą procedurę wprowadzania propozycji teatru w dydaktykę szkolną i zachodzące przemiany w jego rozumieniu i proponowaniu, ale także dokonuje swoistej lektury społeczno-historycznej tej nowatorskiej propozycji (np. analiza tematów społecznych nieobecnych w oficjalnych programach szkolnych, tematów związanych z historią lokalną i inne).

We Włoszech pod koniec lat 60. ubiegłego stulecia powstaje zjawisko teatru edukacyjnego, najpierw w środowisku szkolnym, potem w środowisku społecznym, aby przeobrazić się w latach 80. w swoisty ruch młodzieżowych grup teatralnych o charakterze edukacyjno-wychowawczym, trwający aż po dzień dzisiejszy. Przy powstawaniu tej nowej oferty był podkreślany fakt, iż propozycja edukacji teatralnej w szkole była skierowana na działanie artystyczne (zwłaszcza teatralne) jako środek, metoda uczenia i towarzyszenia rozwojowi młodego człowieka, a nie jako działalność sama w sobie.

Jednocześnie rozwijające się zjawisko grup edukacji teatralnej wyrażało wolę polityczną tworzenia nowej kultury popularnej (ludowej), biorącej swój początek właśnie od szkoły; nauczyciele i animatorzy teatralni angażowali się w poszukiwanie współczesnych form ekspresji językowej, form komunikacji mających na celu wspomaganie rozwoju (akcentując dobrowolność w jego zaangażowanie, ekspresyjność i sens odpowiedzialności społecznej, czy też odpowiedzialne zaangażowanie społeczne jako wynik tego działania).

W konsekwencji tego nowatorskiego ruchu o charakterze teatralnym powstał nowy „zawód” na polu zaangażowania społecznego i kulturowego: „animator”.

W publikacji autor wychodzi od analizy historyczno-społecznej, poczynając od pierwszych form animacji teatralnej realizowanych w szkole podstawowej w Beinasco (prowincja Turyn, północno-zachodnie Włochy) w roku 1967, poprzez działalność Ruchu Współpracy Wychowawczej

(*Movimento Cooperazione Educativa*) oraz doświadczenia tzw. „Teatru Miejskiego” (*Teatro Stabile*) w samym Turynie. Poprzez kwerendę dokumentów o charakterze historycznym, a także publikacji wychodzących w opisywanym okresie czasu autor dokonuje analizy powstania i rozwoju pierwszych grup teatralnych odwołujących się do animacji i zorientowanych na krzewienie kultury teatralnej na terenie szkół.

Książka składa się z dziewięciu rozdziałów oraz bardzo interesującego materiału wybranego przez autora w załączniku. Pierwszy rozdział, o charakterze historycznym, przedstawia teatr wychowawczy obecny w szkołach katolickich i państwowych do lat 60. ubiegłego stulecia. Drugi rozdział jest poświęcony opisowi powstania animacji teatralnej w Italii, podkreśla zarówno korzenie kulturowe i teatralne francuskie, jak i oryginalne włoskie elementy zjawiska animacji teatralnej, powiązane w rozwoju ekonomicznym oraz zachodzącymi przemianami społeczno-politycznymi i kulturowymi. W trzecim rozdziale autor skupia się na przedstawieniu źródeł rozwoju animacji teatralnej w Turynie i regionie Piemontu. W kolejnym rozdziale kontynuuje narrację historiograficzną, przedstawiając powstanie i rozwój pierwszych grup teatralnych „profesjonalnych”, które działały w północnych Włoszech i propagowały idee teatru edukacyjnego. W piątym rozdziale zostały przedstawione zasadnicze linie rozwoju propozycji animacji teatralnych mających swoje korzenie w kulturze środowiska i jego przemianach społeczno-kulturowych. Idee te przez niektórych znawców tematu zostały przedstawione jako początki współczesnego teatru zaangażowanego, który we Włoszech określany jest terminem „teatr społeczny” (*teatro sociale*). Szósty rozdział kontynuuje myśl zapoczątkowaną w rozdziale trzecim, ubogacając opis ewolucji grup teatru edukacyjnego o nowe poszukiwania wewnątrz tej propozycji zmierzające w kierunku połączenia form teatru poszukującego z teatrem o charakterze animacyjnym. Kolejny rozdział podejmuje próbę ukazania przemian zachodzących w teatrze z udziałem młodzieży, który zaczyna przechodzić od ugruntowanej tradycji związanej z klasycznym repertuarem dramatycznym w kierunku teatru podejmującego problematykę współczesną, zaangażowaną społecznie. Przedostatni, ósmy rozdział, jest poświęcony roli nauczyciela-animatora edukacji teatralnej w szkole oraz jego formacji, zarówno od strony posiadanych kompetencji „zawodowych”, jak i swoistych cech ludzkich, potrzebnych do nawiązania właściwej, wychowawczej oraz znaczącej relacji pomiędzy nim a uczestnikami zajęć teatralnych w szkole. Ostatni, dziewiąty rozdział, zawiera ważne informacje dotyczące znaczących publikacji związanych ze studiowaną tematyką dotycząca teatru edukacyjnego i animacji teatralnej, zarówno od strony warsztatu profesjonalnego, jak i z punktu widzenia dydaktyki szkolnej.

W załączniku na końcu książki autor postanowił dołączyć dziewięć tekstów dotyczących animacji teatralnej, będących dziełem protagonistów tego włoskiego ruchu kulturalnego, zamieszczonych w swoim czasie w czasopiśmie „Scena”. Zdaniem autora analizowanej publikacji teksty te oddają bardzo dobrze zarówno klimat, jak i problematykę tworzącej się nowej propozycji teatralno-wychowawczo-dydaktycznej.

Przedstawione studium ma charakter historyczno-analityczny i kończy się na latach 90. ubiegłego wieku. Autor wskazuje tu moment podpisania swoistego protokołu porozumienia pomiędzy Ministerstwem Edukacji a stowarzyszeniami teatru edukacyjnego (1996), który z jednej strony zakończył etap eksperymentowania nowej propozycji na terenie szkół, a z drugiej utworzył nowe horyzonty dla rozwoju animacji teatralnej na terenie szkoły włoskiej.

Publikacja jest przeznaczona nie tylko dla historyków teatru edukacyjnego i młodzieżowego, ale i dla współczesnych animatorów tej propozycji działań wychowawczych na terenie szkoły i nie tylko. Uważam, że będzie dobrą lekturą i swoistego rodzaju podręcznikiem dla nauczycieli, animatorów teatralnych i wszystkich zaangażowanych w pracę z młodzieżą poprzez działalność na obszarze sztuki szeroko rozumianej.